

ОРЕХОВА И. И. Подготовка студенческой молодежи к жизни в условиях цивилизационных вызовов и угроз.

В статье отражен вопрос относительно подготовки студенческой молодежи к жизни в условиях глобализации. Акцентировано внимание на цивилизационном подходе в контексте религии как этнокультурной константы. Проанализированы миграционные процессы, интенсивность которых привела до формирования новых этноконфессионных сообществ внутри разных государств, в частности, в Европе. Указана важность идентификации студенчества к конкретной цивилизации, этноса как базы для осознания молодежью своей значимости в процессах, которые происходят в обществе.

Ключевые слова: глобализация, цивилизационный подход, политические процессы, идеология, конфессиональная ориентация, религиозная политика, информационная компетентность.

OREKHOVA I. I. Preparation of student young people to life in the conditions of civilization calls and threats.

In the article a question is reflected in relation to preparation of student young people to life in the conditions of globalization. Attention is accented on civilization approach in the context of religion as etnokul'turnoy constants. Migratory processes intensity of which led to forming of new etnokonfesiynikh associations into the different states are analysed, in particular, in Europe. Importance of authentication of student is indicated to concrete civilization, etnosa as base for the awareness of the meaningfulness young people in processes which take a place in society.

Keywords: globalization, civilization approach, political processes, ideology, confessional orientation, religious policy, informative competence.

УДК 378.091.12-051:34

**Панченко М. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД
ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ПРАВОВОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ**

У статті розкриваються можливості забезпечення гарантій прав і свобод громадян України в процесі підготовки майбутніх фахівців соціально-правового захисту населення для надання юридичної допомоги в майбутньому. Визначено групи основних прав громадян України відповідно до Конституції України. Продиференційовано гарантії забезпечення прав і свобод громадян на особисті, політичні, економічні, ідеологічні та юридичні. З'ясовано, що юридичні гарантії є державно-правовими засобами, які забезпечують здійснення та охорону прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Прокоментовано структуру прав і свобод в окремих інститутах, галузях та законодавчій базі.

Ключові слова: права громадянина, самозахист, державні гарантії, правовий статус, державні органи.

Стан справ у сфері забезпечення правового статусу особи, його практичної реалізації є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави й суспільства в цілому. Свобода людини є вихідним поняттям у проблемі прав людини і громадянина. В Україні за роки незалежності створені конституційно-правові засади функціонування правової державності, на сьогодні відбуваються зрушення в оцінці прав і свобод людини, у їх конституційно-правовому регулюванні, намічено шляхи їх реалізації та створені відповідні правові механізми. Тому, в такий особливий для крани та нації час самовизначення та самоствердження, актуально в навчанні звернутися до витоків правового творення механізмів забезпечення захисту прав і свобод громадян України і зробити його першочерговим матеріалом правової обізнаності майбутніх фахівців у соціально-правовому захисті населення.

Загальні закономірності забезпечення гарантій прав і свобод громадян України розглядаються студентами в процесі вивчення дисциплін “Конституційне право”, “Правознавство”, “Галузеве законодавство в соціальній роботі”. Тому ця тематика на теоретичному рівні може використовуватися при викладанні цих дисциплін, а також при написанні методичних рекомендацій. В практичному напрямі зазначена тема особливо важлива при наданні юридичних консультацій студентами в процесі проходженні практики та у їх фаховій діяльності в майбутньому.

В науковій сфері питання забезпечення гарантій здійснення прав і свобод громадян торкалося різних аспектів дослідження. Ми зосередимо свою увагу на педагогічних і юридичних науках. У цій сфері цю проблематику вивчали в тій чи іншій частині такі вчені, як С. М. Паламарчук, А. В. Молдован, Л. В. Пастухова, Л. В. Кулачок, М. М. Казаков, Н. І. Агарова, І. М. Ковчина, О. Л. Караман, Т. В. Янченко, Т. І. Бессонова, Л. В. Кальченко, В. Ю. Іова, О. В. Лісовець та ін. Серед розглянутого нами наукового доробку проблематиці належного забезпечення гарантій прав і свобод громадян України в процесі правової підготовки фахівців соціально-правового захисту населення не надано достатньої уваги.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати основні критерії, важливість та необхідність педагогічної діяльності у сфері забезпечення гарантій прав і свобод громадян України в процесі підготовки майбутніх фахівців соціально-правового захисту населення для надання юридичної допомоги в майбутньому.

Основними завданнями є виокремлення основних прав і свобод громадян України та формування їх в єдиний правовий статус, окреслення єдиних державних гарантій забезпечення прав і свобод громадян, структуризація прав і свобод громадян в системі права України для їх ефективного використання.

В правовій теорії розрізняють поняття “права людини” і “права громадянина”. У першому випадку мова йде про права, пов’язані з самою людською істотою, у другому – з належністю людини до держави, громадянином якої вона є. У Конституції України визначено такі групи основних прав: громадянські, політичні, економічні, соціальні, екологічні, культурні [4]. Основні права громадян нерозривно пов’язані з їхніми обов’язками, що визначаються як вид і міра його необхідної обов’язкової поведінки. Конституційні права, свободи та обов’язки, що їх несе громадянин перед державою, перед іншими громадянами, перед організаціями, в поєднанні з конституційними принципами й гарантіями становлять основи правового становища громадян, або конституційний статус особистості в Україні.

Відповідно до національного законодавства кожен має право на забезпечення захисту свого особистого немайнового або майнового права, інтересу у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Із цього випливає, що механізм реалізації прав, свобод і обов’язків передусім складається з гарантій забезпечення прав, свобод і обов’язків людини і громадянина. Вказані гарантії – це відповідні умови й засоби, що сприяють реалізації кожною людиною і громадянином прав, свобод і обов’язків, закріплених Конституцією України.

Вони диференціюються на особисті, політичні, економічні, ідеологічні та юридичні. В нашому випадку зосередимо свою увагу на юридичних гарантіях. Вони є державно-правовими засобами, які забезпечують здійснення та охорону прав, свобод і обов’язків людини і громадянина. Саме вони найбільшою мірою і складають механізм реалізації прав і свобод людини і громадянина.

В Україні передбачено створення широкої системи охорони й захисту державою прав і свобод, яка забезпечувала б їх реальне використання та надійний захист від будь-яких посягань. Так, кожен має право звернутися за захистом своїх прав до органів державної влади, а саме законодавчої, виконавчої та судової, окремою діючою ланкою в цій сфері назначено Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. У випадку незадоволення встановлених вимог органами державної влади, громадяни України мають право звернутися до відповідних міжнародних судових установ чи органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Держава гарантує, що завдана громадянину матеріальна чи моральна шкода має обов’язково відшкодуватися. Важливим показником гарантій правового статусу суспільства стало закладене державою прагнення розвитку громадсько-політичної активності громадян, підвищення рівня правової культури. Першочерговим напрямком діяльності в цьому

аспекті є необхідність навчити громадян України боронити й захищати свої права. Адже, як зазначив Ю. І. Гревцов, немає людини без будь-якої правосвідомості, але є багато людей із запущеною, потворною правосвідомістю. При цьому потрібно пам'ятати, всі фактори, які впливають на формування правосвідомості, можна поділити на дві групи: фактори самої людини й фактори, що знаходяться поза людиною, – законодавство, канали і джерела правової інформації [2, с. 139].

В напрямку гарантування прав громадян Конституцією України гарантована діяльність органів адвокатури для здійснення правової допомоги, в тому числі безоплатної. Нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом. Функції захисту прав, свобод і обов'язків людини й громадянина покладаються і на органи прокуратури, СБУ, внутрішніх справ, на сьогодні сформовані нові структурні підрозділи військ, які боронять наші кордони.

Зросла і кількість недержавних правозахисних органів, якісно поліпшується їхня діяльність. Встановленим та врегульованим є державний і громадський контроль за станом забезпечення прав, свобод і обов'язків. Державний контроль у вказаній сфері покладається на Президента України, Кабінет Міністрів України. Як свідчення демократичності в Україні активізована діяльність об'єднань громадян, політичних партій, засобів масової інформації, органів місцевого самоврядування, які сприяють охороні й захистові прав і свобод та становлять громадський контроль. Як зазначено в законодавстві України звернення за захистом своїх прав до вищевказаних органів не перешкоджає зверненню до суду.

Законодавством України гарантовано право на самозахист свого інтересу від порушень і протиправних посягань, який являє собою застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. Способами самозахисту можуть бути: визнання права; визнання правочину недійсним; припинення дії, яка порушує право; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; зміна правовідношення; припинення правовідношення; відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди; відшкодування моральної (немайнової) шкоди; визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб [8, с. 25].

Людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою. Для того, щоб реалізувати здійснення своїх прав, вона має вступити в правовідносини. Як зазначає Ж. В. Петрочко, право забезпечує кожному індивіду можливість особистісного розвитку, стимулює здатність самостійно

мотивувати власні вчинки, що є основою для побудови людиною своєї лінії поведінки. Воно набуває глибокого особистого значення, стає цінністю для окремої людини, конкретної групи та суспільства в цілому, відкриває особі доступ до благ і виступає дієвим засобом її соціальної захищеності [6, с. 59]. Для вступу в правовідносини фізична особа повинна володіти правоздатністю та дієздатністю. Від меж дієздатності залежить обсяг правових можливостей громадян, а саме без будь-яких обмежуючих обставин вступати в суспільно-правові відносини.

Відповідно до закріпленої за кожним громадянином деліктоздатності, яка полягає в обов'язку відповідати за свої вчинки, то кожний громадянин України, в тому числі і неповнолітній, у разі вчинення неправомірної дії, тобто правопорушення, має нести юридично-встановлену відповідальність усіх видів самотійно. Якщо у неповнолітньої особи недостатньо майна для відшкодування збитків, додаткову відповідальність несуть її батьки (усиновлювачі) або піклувальник.

Як і в кожній європейській державі, для реалізації прав і свобод громадян їх структуровано в окремих інститутах та галузях, що складають систему права України. Система права є об'єктивно обумовленою системою суспільних відносин, внутрішньою структурою права, яка складається з взаємозалежних норм, логічно розподілених за галузями, підгалузями та інститутами.

В теоретичному розумінні галуззю права є відносно самотійна сукупність юридичних норм, яка регулює якісно однорідну сферу (рід) суспільних відносин специфічним методом правового регулювання. За субординацією у правовому регулюванні відрізняють матеріальні та процесуальні галузі права [1, с. 240]. В Україні існують такі матеріальні галузі як конституційне, адміністративне право, цивільне право, кримінальне право, міжнародне право, які прямо регулюють суспільні відносини. Процесуальні галузі права визначають процедуру реалізації матеріального права і є похідними від нього. Це такі галузі, як адміністративно-процесуальне, цивільне процесуальне, кримінально-процесуальне право. Якщо система права складається з галузей, то самі галузі складаються з підгалузей, інститутів і норм права.

Поділ системи права на галузі ґрунтується на певних критеріях. Такими критеріями є предмет (матеріальний критерій) і метод (юридичний критерій) правового регулювання, які і визначають кожну галузь як самотійну.

Кожна галузь права побудована на відповідних джерелах, які включають як наукову літературу, так і головне законодавство, до якого мають звертатися громадяни України для забезпечення здійснення своїх прав та свобод. Передусім треба сказати, що законодавство держави – це система всіх упорядкованих певним чином законів певної країни, а також міжнародних договорів, ратифікованих парламентом [7, с. 55]. Структура

системи законодавства – внутрішня організація впорядкованих нормативно-правових актів, яка виражається в їх узгодженні і поділі на галузі та інститути законодавства. Державною владою України проводиться систематизація нормативно-правових актів, що являє собою діяльність, пов'язану з упорядкуванням і удосконаленням законодавчих та інших нормативно-правових актів, зведення їх у єдину внутрішню узгоджену систему. Розрізняють три способи (форми) систематизації нормативно-правових актів: кодифікацію, інкорпорацію, консолідацію.

Виходячи з вищевказаного, можна стверджувати, що в Україні на основі прийнятої Конституції, унормованих приписів та у світлі сучасних подій повинна відбутися чітка перебудова поглядів та стереотипів всієї правової системи. Орієнтиром такої реформи мають стати права, свободи та обов'язки людини і громадянина, процес їх реального забезпечення і здійснення. Сформовані основні механізми парламентаризму мають дати можливість цивілізованого функціонування влади, її утримання від силового вирішення спорів і протиріч між її окремими гілками та гідного входження в Європейський Союз.

Використана література:

1. *Бойко М. Д.* Правовий самозахист / М. Д. Бойко. – К. : Атака, 2006. – 468 с.
2. *Гревцов Ю. И.* Социология права / Ю. И. Гревцов. – СПб. : Изд-во “Юридич. центр Пресс”, 2001. – 32 с.
3. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина / [за заг. ред. І. П. Голосніченка]. – К. : ГАН, 2004. – 350 с.
4. Конституція України – інформаційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. *Колодій, Олійник А. Ю.* Права людини і громадянина в Україні / Колодій, А. Ю. Олійник. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
6. *Петрочко Ж. В.* Дитина у складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав : монографія / Ж. В. Петрочко. – Рівне : видавець О. Зень, 2010. – 368 с.
7. *Скакун О. Ф.* Теорія держави і права / О. Ф. Скакун. – Харків : Консул, 2008. – 656 с.
8. *Сульженко Ю.* Форми і способи захисту суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів / Ю. Сульженко // Право України. – 2005. – № 12. – С. 24-27.

ПАНЧЕНКО М. В. Особенности обеспечения гарантий прав и свобод граждан Украины в процессе правовой подготовки специалистов социально-правовой защиты населения.

В статье раскрываются возможности обеспечения гарантий прав и свобод граждан Украины в процессе подготовки будущих специалистов социально-правовой защиты населения для оказания юридической помощи в будущем. Определены группы основных прав граждан Украины в соответствии с Конституцией Украины. Про дифференцированы гарантии обеспечения прав и свобод граждан на личные, политические, экономические, идеологические и юридические. Выяснено, что юридические гарантии являются государственно-правовыми средствами, которые обеспечивают осуществление и охрану прав, свобод и обязанностей человека и гражданина. Прокомментирована структуризация прав и свобод в отдельных институтах, отраслях и законодательной базе.

Ключевые слова: *права громадянина, самозащита, державні гарантії, правовий статус, державні органи.*

PANCHENKO M. V. Features software warranty rights and freedoms of Ukraine in the process of legal experts preparing of social and legal protection of individuals.

In this article the possibility to guarantee the rights and freedoms of Ukraine in preparing future professionals of social and legal protection of the population to provide legal assistance in the future. Defined group of fundamental rights of citizens under the Constitution of Ukraine. Differentiated guarantees the rights and freedoms of personal, political, economic, ideological and legal. It was found that legal guarantees are state-legal means, providing exercise and protection of rights, freedoms and duties of man and citizen. Commented structuring the rights and freedoms of the individual institutes, industries and legal framework.

Keywords: rights of the citizen, self-defense, state guarantees, legal status, public authorities.

УДК 378.016:542

Прибора Н. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РОЛЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ДОСЛІДНИКІВ У СТАНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ХІМІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

За майже півстолітній період становлення і розвитку вітчизняної теорії і практики навчального хімічного експерименту відбулось визнання його провідним методом у системі методів навчання хімії. У методичній спадщині цього періоду заслуговують на особливу увагу питання розвитку техніки демонстраційного та учнівського експерименту; комплексне використання хімічного експерименту та засобів наочності; організація самостійної роботи учнів з використанням хімічного експерименту; можливості використання учнівських дослідів у проблемному навчанні; безпечність експерименту.

Ключові слова: хімічний експеримент, демонстраційні досліді.

Хімічний експеримент на всіх ланках процесу навчання цієї дисципліни почали використовувати з середини ХХ століття. Саме в цей час у навчальний процес з хімії стали включати всі види навчального хімічного експерименту – демонстраційні та лабораторні досліді, практичні роботи. Як показали дослідження Н. І. Лукашової [10], в цей період українська методика навчання хімії розвивалась під впливом російської методичної думки, проте вітчизняні дослідники активно впроваджували власні розробки, зокрема такі, що стосувались теорії та практики навчального хімічного експерименту.

Зрушення у науково-методичній роботі з хімії в Україні започаткувало створення у 1945 р. сектору методики хімії в Українському науково-дослідному інституті педагогіки. На той час у ньому плідно працювали українські методисти О. І. Астахов, С. Я. Раскін, О. М. Русько. Під їх керівництвом розроблялися проблеми методики навчання хімії в школі,